

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ В УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ

Мудрик Н.І., Савицький В.Л.

Українська військово-медична академія

Резюме: В статті проаналізовано якісний склад науково-педагогічних працівників шляхи формування і підвищення професійності викладацького складу Української військово-медичної академії за 20 років її існування. Позитивний досвід створення професійного і компетентного колективу науково-педагогічних працівників академії можна використати в практиці формування викладацького складу вищих шкіл.

Ключові слова: Науково-педагогічні працівники, ад'юнктура, компетентнісний підхід у формуванні НПП, науково-педагогічна усталеність викладача.

Вступ. Зміни, що відбуваються у навчально-виховному процесі сучасної вищої школи, сталять оновлені вимоги до професійних і особистих характеристик науково-педагогічних працівників, до рівня психолого-педагогічної підготовки викладачів, їх психологічної готовності навчати і працювати у нових умовах. Аналіз системи підготовки викладачів вищої школи в освітніх системах Заходу і України мають подібні проблеми, які можна окреслити так. Дані літературних джерел стверджують, що до навчального процесу вищих навчальних закладів залучалось близько 74% фахівців без педагогічного досвіду у тій чи іншій галузі діяльності (1). Ситуація, коли на викладацьку діяльність до вищого навчального закладу запрошуються досвідчені практикуючі фахівці з числа головним медичних спеціалістів, керівників профільних клінік, відділень, що мають наукові досягнення в певній галузі спостерігається і донині. Як правило, більшість цих фахівців не має педагогічної освіти і не володіє методиками викладання навчальних дисциплін, викладацьку діяльність здійснюють на ситуативно-творчому рівні, упускаючи певні дидактичні завдання навчального процесу і його виховну складову.

Така ж проблема є значимою фактично для всіх вищих навчальних закладів України, особливо це стосується комплектації штатів висококваліфікованими викладачами у ВНЗ, що не мають статусу національного чи у новостворених вищих навчальних закладів. Суть проблеми полягає не в питанні заповнення штатного розпису, а у комплектуванні його кваліфікованими, компетентними, психологічно і педагогічно підготовленими фахівцями.

Аналогічні складні завдання довелась вирішувати в Українській військово-медичній академії, адже наш заклад у 2013 році відзначив своє двадцятиліття. Проблема формування власного викладацького складу була однією з найважливіших.

Результати і їх обговорення. Склад науково-педагогічних працівників Української військово-медичної академії сьогодні можна розділити на такі категорії:

- військові викладачі -- це військовослужбовці середнього і вищого командного складу, які становлять третину від загального складу викладачів;
- цивільні викладачі, що працюють за контрактом відповідно до штатного розпису і становлять основну частину НПП;
- цивільні викладачі, що працюють на умовах штатного сумісництва, кількість яких становить близько 10% від загальної чисельності НПП.

Аналіз складу науково-педагогічних працівників дозволив виокремити певні зміни, що відбулися за період становлення і розбудови УВМА:

- у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, що супроводжувався скороченням чисельності особового складу війська, відбулося скорочення штатного розпису Академії;

-- кількісний склад цивільних науково-педагогічних працівників залишається стабільним;

-- за останні 10 років кардинально змінилися співвідношення наукових та науково-педагогічних працівників постійного складу до сумісників. Якщо до 2004 року кількість НПП з науковим ступенем, що працювали за сумісництвом становила майже 90 осіб, а викладачів постійного штату з науковим ступенем сягала 70 осіб, то з 2005 року кількість НПП з науковим ступенем, що працюють на постійній основі невинно зростає, витісняючи частку викладачів-сумісників. Станом на 2012 рік співвідношення сумісників до НПП постійного складу становить 12 до 86 осіб (рис. 1):

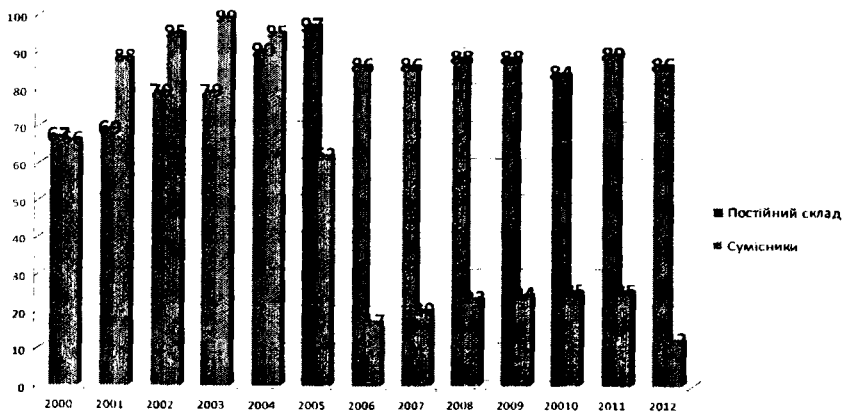

Рис. 1. Науково-педагогічні працівники УВМА з науковим ступенем

-- невинно змінюється якісний склад НПП -- зростає кількість докторів і кандидатів наук, які здобули наукові ступені працюючи в УВМА (у 2012 році в академії працювало 63 доктори наук та 23 кандидати наук) (рис. 2);

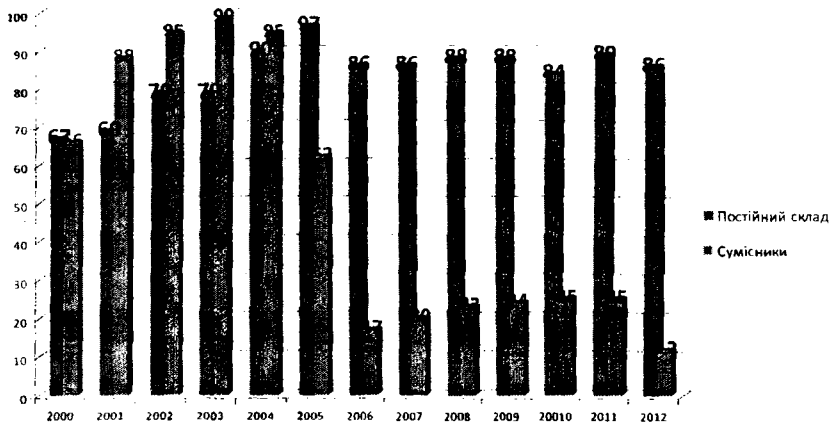

Рис. 2. Якісна характеристика постійного складу НПП УВМА

– відбувається зміна особового складу, пов'язана з закінченням терміну служби і виходом військовослужбовців на пенсію, як правило, колишні викладачі військовослужбовці залишаються працювати в академії, поповнюючи лави цивільних НПП;

– підвищується професійний рівень науково-педагогічних працівників, зростає частка викладачів, що отримали вчене звання. З 1999 по 2012 роки 131 науково-педагогічному працівнику присвоєні вчені звання (з них професора – 37 особи, доцента – 89 особам, старшого наукового співробітника – 5 особам);

Таблиця 1

Характеристика науково-педагогічних працівників з числа постійного складу

Науково-педагогічні працівники	Чисельність НПП		В т.ч., які мають науковий ступінь		Укомплектованість, %	Мають педагогічний стаж років			
	штат	список	ДП	КН		до 2	2-5	5-10	> 10
ВСЬОГО: в т.ч.	128	111	23	58	86	3	34	45	29
а) військовослужбовці	51	48	8	31	94	-	12	25	11
начальник кафедр	11	11	6	5	83	-	-	5	6
заст. начальника каф.	6	5	-	4	83	-	-	5	-
професори	3	3	2	1	100	-	-	2	1
доценти	12	11	-	10	91	-	5	6	-
ст. викладачі	12	12	-	8	100	-	4	4	4
викладачі	7	6	-	3	85	-	3	3	-
б) працівники ЗСУ	77	63	15	27	81	3	22	20	18
професори	20	17	11	6	85	-	5	5	7
доценти	27	22	3	14	81	-	8	5	5
ст. викладачі	15	12	1	3	80	1	4	5	2
викладачі	15	12	-	4	80	2	5	5	4

– зростає кількість військовослужбовців з науковими ступенями, що закінчують ад'юнктуру і докторантуру УВМА, чи захищають дисертації як здобувачі. З 1996 по 2010 роки ад'юнктуру УВМА закінчили 77 офіцерів, з яких 63 офіцери успішно захистили кандидатські дисертації, 11 – подали дисертації до спецрад, докторантуру закінчили 5 військовослужбовців, з яких двоє отримали науковий ступінь доктора наук і ще двоє подали дисертаційні роботи до спецрад. Коефіцієнт ефективності роботи докторантури і ад'юнктури УВМА складає 91,8%, що втричі перевищує аналогічний показник в державі (табл. 2);

– в той же час зростає середній вік науково-педагогічних працівників, серед них переважають особи пенсійного віку, зокрема, військові пенсіонери.

Таблиця 2

Ефективність ад'юнктури Української військово-медичної академії за 1996-2010 рр. (осіб)

Поступили	Відраховано	Докторантура		Ад'юнктура		Подали дисертацію у спецраду		Не подали до захисту	
		закінчили	захистили	закінчили	захистили	докторанти	ад'юнкти	докторанти	ад'юнкти
81	4	5	2	77	63	3	11	-	3

Підвищення професіонального рівня викладачів в УВМА здійснюється через:

1. Відбір та підготовку військових фахівців в очній ад'юнктурі та докторантурі.
2. Відбір досвідчених фахівців з колишніх військовослужбовців чи цивільних викладачів, що працювали в інших ВНЗ;
3. Забезпечення професійного зростання науково-педагогічних працівників в стінах академії.

Діюча в УВМА ад'юнктура цілком виконує поставлені перед нею завдання. Ефективність діяльності ад'юнктури УВМА складає 88%, що є найбільшим показником як серед військових, так і серед цивільних ВНЗ.

Але проблема формування і удосконалення професійної педагогічної компетентності та усталеності науково-педагогічного працівників УВМА залишається актуальним і сьогодні (2). Професійна усталеність у педагогічній діяльності не є природженою. Вона формується поступово і рівень її можна змінити за допомогою свідомої, цілеспрямованої роботи, яка враховує індивідуальні особливості особистості викладача, зокрема його педагогічні здібності (3). Саме тому в Академії з 2008 року впроваджено тематичне удосконалення «Викладач вищої військово-медичної школи», метою якого є не лише надання науково-педагогічним працівникам знань з психології, педагогіки вищої школи, методики організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, ознайомлення з новітніми ефективними технологіями навчання, а формування стійкої позитивної мотивації до викладацької діяльності.

Висновок. Можна впевнено говорити про існуючу в Українській військово-медичній академії систему з підготовки і удосконалення власних науково-педагогічних кадрів з превалюючим компетентісним підходом до її організації.

Література:

1. Сиротіна О. Дослідження змін парадигми підготовки викладачів вищої школи у США// Вища школа. – 2011. – №2. – С.99-106.
2. Швалб Ю. Психологічні аспекти компетентісного підходу в освіті // Вища школа. – 2010. – № 1. – С.31-36.
3. Педагогіка вищої школи/ Навчальний посібник / Кузьмінський А.І. – К.: Знання, 2005. – 486 с.

ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛИЗМА ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКОГО СОСТАВА В УКРАИНСКОЙ ВОЕННО-МЕДИЦИНСКОЙ АКАДЕМИИ.

Мудрык Н.И. Савицкий В.Л.

Резюме: В статье проведено качественный анализ научно-преподавательского состава Украинской военно-медицинской академии, пути формирования и повышения его профессионализма за 20 лет существования УВМА. Опыт создания такого профессионального и компетентного коллектива научно-педагогических сотрудников можно использовать в практике формирования преподавательского состава других высших учебных учреждений.

Ключевые слова: научно-педагогический состав, адъюнктура, компетентный подход при формировании НПС, научно-педагогическая установка преподавателя.

WAYS OF IMPROVING PROFESSIONALISM OF THE TEACHING STAFF IN THE UKRAINIAN MILITARY MEDICAL ACADEMY

N.Mudryk, V.Savitsky

Summary: The article describes qualitative characteristics of teaching staff in Ukrainian Military Medical Academy, ways of forming and developing its professionalism during 20 years of Academy existence. The positive experience of creation a professional and competent team of teaching staff in Academy can be used as a good practice of forming high school faculty.

Keywords: Research and teaching staff, Graduate School, competence approach in forming the RTS, professor's scientific and educational sustainability.